

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

ЗАКОН

за изменение на Кодекса за социално осигуряване

(обн., ДВ, бр. 110 от 1999 г.; Решение № 5 на Конституционния съд от 2000 г. - бр. 55 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 64 от 2000 г.; бр. 1, 35 и 41 от 2001 г., бр. 1, 10, 45, 74, 112, 119 и 120 от 2002 г., бр. 8, 42, 67, 95, 112 и 114 от 2003 г., бр. 12, 21, 38, 52, 53, 69, 70, 112 и 115 от 2004 г., бр. 38, 39, 76, 102, 103, 104 и 105 от 2005 г., бр. 17, 30, 34, 56, 57, 59 и 68 от 2006 г.; попр., 76 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 80, 82, 95, 102 и 105 от 2006 г., бр. 41, 52, 53, 64, 77, 97, 100, 109 и 113 от 2007 г., бр. 33, 43, 67, 69, 89, 102 и 109 от 2008 г. и бр. 23, 25, 35, 41, 42, 93, 95, 99 и 103 от 2009 г. и бр. 16, 19, 43, 49, 58, 59, 88, 97, 98 и 100 от 2010 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2011 г. - бр. 45 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 60, 77 и 100 от 2011 г., бр. 7, 21, 38, 40, 44, 58 и 99 от 2012 г., бр. 15 и 20 от 2013 г.)

§ 1. Член 68 се изменя така:

„Придобиване право на пенсия

Чл. 68. (1) Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст се придобива при навършване на възраст 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 34 години и 8 месеца за жените и 37 години и 8 месеца за мъжете.

(2) В случай че лицата нямат право на пенсия по ал. 1, те придобиват право на пенсия при навършване на възраст 65 години и 8 месеца за жените и за мъжете и не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж.

(3) Лицата, които нямат право на пенсия по ал. 1 придобиват това право и при условие недостигащите им възраст и/или осигурителен стаж да са до 24 месеца от установените по ал. 1.”.

§ 2. В чл. 70 се правят следните изменения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст се определя както следва:

1. Размерът на пенсията по чл. 68, ал. 1 се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от: по процент 1,1 на сто, а от 1 януари 2017 г. – 1,2 на сто за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж.

2. Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 3 се определя по реда на т. 1, като за всеки недостигащ месец възраст и/или осигурителен стаж по чл. 68, ал. 1 намалението е с 0,4 на сто.

3. Ако лицата са придобили право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и продължават да работят след датата на придобиване на правото, без да им е отпусната пенсия, за всяка година осигурителен стаж след тази дата процентът е 3, а от 1 януари 2012 г. - 4, и съответната пропорционална част от тези проценти за месеците осигурителен стаж. Процентът за всяка година осигурителен стаж след датата на придобиване на правото по чл. 68, ал. 1 и 2 се определя за действителен календарен осигурителен стаж, без превръщане, придобит след 31 декември 2006 г.”.

2. Алинея 8 се изменя така:

„(8) Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 2 не може да бъде по-малък от 85 на сто от минималния размер по ал. 7, а по чл. 68, ал. 3 не може да бъде по-малък от 90 на сто от минималния размер по ал. 7.”

§ 3. В преходните и заключителните разпоредби се правят следните изменения:

1. В § 4, ал. 1 се изменя така:

„(1) До 31 декември 2014 г. включително лицата, които са работили 10 години при условията на първа категория труд и 15 години при условията на втора категория труд, могат да се пенсионират, при навършване на възраст 47 години и 8 месеца за жените и 52 години 8 месеца за мъжете при първа категория труд и 52 години и 8 месеца за жените и 57 години и 8 месеца за мъжете при втора категория труд и ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 94 за жените и 100 за мъжете.”

2. В § 5:

а) ал. 1 се изменя така:

„(1) До 31 декември 2020 г. включително учителите придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и за възраст 3 години по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1 и

учителски осигурителен стаж 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете.”;

б) в ал. 3 думите „чл. 68, ал. 1 и 2” се заменят с „чл. 68, ал. 1”;

в) в ал. 4 навсякъде думите „чл. 68, ал. 3” се заменят с „чл. 68, ал. 2”.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 4. Законът влиза в сила от 1 януари 2014 г.

Вносители:

Сергей Станишев
Янаки Стоилов
Корнелия Нинова
Татяна Буруджиева
Жельо Бойчев
Валентина Богданова
Явор Гечев
Борис Цветков
Иван Ибришимов
Георги Гъоков
Георги Кадиев
Деян Дечев
Станислав Владимиров
Маргарита Стоилова
Иван Иванов
Пламен Славов
Евдокия Асенова
Георги Свиленски
Мая Манолова

МОТИВИ

Българската пенсионна система е изправена пред безпрецедентна ситуация и е на крачка от финансов колапс. Тя е едновременно финансово неустойчива и в същото време осигурява ниски и неадекватни пенсии. Приходите от осигурителни вноски покриват не повече от 50 на сто от разходите за пенсии, а останалите разходи се покриват чрез субсидия от държавния бюджет. Всяка година се генерира недостиг от средства, който възлиза на 2 до 3 на сто от БВП. Без предприемането на адекватни мерки, вкл. и за повишаване на доверието в нея, а също така и за повишаване на мотивацията за осигуряване, в бъдеще тя може да бъде изправена пред предизвикателството да гарантира изплащането на достигнатите размери на пенсиите.

Провежданите през последните три години „пенсионни реформи“ отдаваха приоритет на увеличаването на пенсионната възраст и продължителността на осигурителния стаж, без да се отчита продължителността живота, състоянието на пазара на труда, здравословното състояние на работната сила, както и условията на труд. „Ускоряването“ на „пенсионната реформа“ в края на 2011 г. чрез едновременното увеличаване на пенсионната възраст и необходимия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия ограничиха значително достъпа до пенсионната система. Това от своя страна води до увеличаване на реалната възраст за придобиване на право на пенсия, поради икономическото и социално развитие след 1989 г., както и незачитането за осигурителен стаж при пенсиониране на времето, през което лицата са били на обучение за придобиване на висше и полувисше образование и др. Като резултат работещите в България се пенсионираха по-късно в сравнение с преобладаващата част от страните в Европейския съюз, като тази разлика започна да става все по-осезаема от началото на 2012 г. с оглед на по-високия изискуем осигурителен стаж. Реалната възраст, на която лицата се пенсионираха в България е 64 години и 5 месеца за мъжете и 61 години и 3 месеца за жените и е значително по-висока от средната в Европейския съюз, където за мъжете тя е 61 години и 7 месеца, а за жените е 61 години и 3 месеца. Възрастта на която мъжете се оттеглят от пазара на труда в България е сред най-високите, само в Румъния и Швеция тя е по-висока. Реалната възраст за оттегляне на

жените от пазара на труда съответства на средното равнище, като отново в 10 държави-членки на Европейския съюз тя е по-ниска. Същевременно следва да се добави, че в България средната продължителност на живота е с около 7 години по-ниска, в сравнение с със средното равнище в Европейския съюз. За мъжете тя е 70,62 години, а за жените е 77,55 години.

Затрудненият достъп до пенсионната система и неблагоприятните процеси на пазара на труда допринасят за значителен контингент от работната сила в предпенсионна, който няма алтернатива и остава без работа. В бюрата по труда са регистрирани 130 000 безработни на възраст над 50 години. След 2009 г. броят им непрекъснато нараства.

Сред основните характеристики на социалната държава, каквото според Конституцията е България предполага социалната справедливост и социалната солидарност да са в центъра на държавните политики. В този смисъл е недопустимо икономическите и финансови тежести да се стоварват най-вече върху най-уязвимата и бедна част от обществото - хората в предпенсионна възраст и пенсионерите.

Необходимо е да се разширят възможностите за заетост за хората над 50 годишна възраст, преглед на изискванията за придобиване на право на пенсия, предоставяне на възможности за избор на лицата, които не отговарят на условията за пенсиониране да се пенсионира преди установената пенсионна възраст. Необходима е промяна в изискванията за придобиване право на пенсия и въвеждане на нови, съобразени с продължителността на живота, състоянието на трудовия пазар, както и със здравословното състояние на българските граждани.

Следва да се отбележи и опита в тази посока на някои държави-членки на ЕС (напр. Австрия, Белгия, Люксембург и др.), в които задължителната държавна пенсионна система позволява на лицата с пълен осигурителен стаж да се пенсионира преди стандартната пенсионна възраст. Много държави-членки на ЕС са запазили възможностите за ранно/предсрочно пенсиониране в техните законодателства с цел по-гъвкави механизми за защита правата на осигурените лица, което е особено актуално в периоди на икономически кризи и високи равнища на безработица, засягащи най-силно както по-възрастните поколения, в т.ч. хората в предпенсионна възраст, така и младите хора, които сега навлизат на пазара на труда.

Във връзка с това се предлага от 1 януари 2014 г. да се преустанови процеса на едновременното увеличение на пенсионната възраст и необходимия осигурителен стаж за придобиване на пенсия. По този начин ще се намалят негативните ефекти от

предприетите мерки в областта на пенсионната система от 2000 г. и особено тези в края на 2010 г. и 2012 г., които основно засягат едни и същи поколения. Същевременно, след провеждането на анализ на ефектите от тяхното прилагане, ще бъдат предприети последващи промени. В съответствие с философията на законопроекта, са предвидени и съответните изменения в режимите за пенсиониране на работещите при вредни условия на труд и на учителите.

Законопроектът предвижда да се направи комбинация между недостигащ осигурителен стаж и по-ниска възраст и това да бъде общо до 24 месеца спрямо изискуемите се условия за пенсиониране по чл. 68 от КСО. По този начин ще се предостави възможност за избор на лица, в т.ч. и дълготрайно безработни, или по друга причина останали без работа и без право на парични обезщетения за безработица, да се пенсионират предсрочно, вместо да търсят варианти за получаване на други социални плащания, като инвалидни пенсии, социални помощи и др.

Предлага се размерът на предсрочната пенсия да се определя по формулата за нормална пенсия като за всеки месец, недостигащ до навършване на стандартната възраст, намалението да бъде с 0,4 на сто, като по този начин максималното намаление на пенсията може да достигне до 9,6 на сто.

Вероятният брой на хората, които биха се възползвали от една от тези възможности, е трудно да бъде предвиден на този етап, но като се има предвид, че годишно се пенсионират около 52 хил. лица поради навършване на възраст и стаж, може да се очаква, че при най-неблагоприятния сценарий, не повече от 8-10 на сто от хората, които са в предпенсионна възраст, близка до изискуемата, биха предпочели тази възможност.

Ако се направи допускане, че между 4500 – 5000 души годишно изберат да се пенсионират предсрочно с намалена пенсия, на базата на сегашния среден размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст (294 лв.) и този на намаления размер (266 лв.), който биха получавали лицата при максимален период на предсрочно пенсиониране (2 години до достигане на изискуемите се по чл. 68, ал. 1 от КСО условия за пенсия за осигурителен стаж и възраст) **през 2014 г. допълнителните разходи за пенсиите на тези лица ще бъдат около 16 млн. лв.** (за съвкупността лица, които през същата година са се пенсионирали предсрочно до 24 месеца преди навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1). **През 2015 г. необходимите допълнителни средства ще са около 32 млн. лв.** (за двете съвкупности лица – тези, които са се пенсионирали предсрочно през 2014г. и за тези, които през 2015 г. се пенсионират също по-рано с до 24 месеца до

законовата възраст през 2015 г.) Като се има предвид, че през 2016 г. първата съвкупност предсрочно пенсионирани лица вече ще са навършили изискуемата се пенсионна възраст, това означава, че те по принцип биха имали право на нормалната си пенсия. Вместо нея те, обаче, ще продължат да получават намалената пенсия.

Допълнителните разходи за пенсии, свързани с предсрочното пенсиониране се изчисляват само за период до 24 месеца, тъй като след изтичането на този период лицата придобиват право на пенсии по чл. 68, ал. 1 и това са дължими разходи, които се извършват от фонд „Пенсии” на държавното обществено осигуряване.

Предложеният законопроект няма да окаже негативни ефекти върху финансовата устойчивост на пенсионната система.

Вносител:

Сергей Станишев
Янаки Стоилов
Корнелия Нинова
Татяна Буруджиева
Жельо Бойчев
Валентина Богданова
Явор Гечев
Борис Цветков
Иван Ибришимов
Георги Гъоков
Георги Кадиев
Деян Дечев
Станислав Владимиров
Маргарита Стоилова
Иван Иванов
Пламен Славов
Евдокия Асенова
Георги Свиленски
Мая Манолова